ڕۆلێ پراگماتیکێ د دارشتنا مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا ڕۆژنامەیێن (ئەڤرۆ) و (وار) وەك نموونە

بدرالدین عبدالکریم قادر
ماموستا هاریکار
کۆلیژا پەروەردە، زانکۆیا ئاکرێ
هەرێما کوردستانێ – عێراق

د. شێرزاد سەبری علی (وانەبێژ ل زانکویا نەوروز)
پرۆفیسۆر هاریکار
کۆلیژا پەروەدەیا بنیات، زانکۆیا دهۆك
هەرێما کوردستانێ – عێراق

کورتی

ئەڤ ڤەکۆلینە ب ناڤونیشان(ڕۆلێ پراگماتیکێ د دارشتنا مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا، ڕۆژنامەیێن (ئەڤرۆ) و (وار) وەك نموونە)، کو بەحسێ ڕۆلێ پراگماتیکێ د ڤەهاندن و دارشتنا مانشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیاندا دکەت. ئەڤ ڤەکۆلینە ل دویف ڕێبازا (وەسفی، شیکاری) هاتییە ئەنجامدان. ئارمانجا سەرەکییا ئەڤێ ڤەکۆلینێ ئەوە، بهێتە دیارکرن کا ڕەهەندێن پراگماتیکێ چ ڕۆل د دارشتنا مانشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیاندا هەیە. ئەڤ ڤەکۆلینە هەولددەت دیاربکەت، کو دارشتنا مانشێتێ ب خۆ دەلیڤێ درەخسینیت، پراگماتیك تێدا بەرجەستەببیت. ئەڤ ڤەکۆلینە ژ دوو پشکان پێکدهێت، پشکا ئێکێ یا تایبەتە ب : (مانشێت، دارشتن و ناڤەڕۆك) و پشکا دووێ هاتییە تەرخانکرن بۆ (پراگماتیك و مانشێتێن ڕۆژنامەڤانی). ل دوماهیکێ ڤەکۆلەر گەهشتییە هندەك ئەنجامێن گرنگ ل گەل ڤێسینا پوختەی ب زمانێ عەرەبی و ئینگلیزی.

پەیڤێن کلیلی : مانشێت، پراگماتیك، دارشتن، پێشگریمانە، نیشانکار، لادانێن واتایی.

1. پێشەکی

ناڤونیشانێ ڤەکولینێ

ئەڤ ڤەکۆلینە ب ناڤونیشان : (ڕۆلێ پراگماتیکێ د دارشتنا مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا، ڕۆژنامەیێن (ئەڤرۆ) و (وار) وەك نموونە)، کو تێدا هەول هاتییەدان بەحسێ چەوانییا دارشتن مانشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیان و ڕۆلێ پراگماتیکێ د ئەڤێ پرۆسێسێدا بهێتە کرن.

گرنگییا ئەڤێ ڤەکۆلینێ

گرنگییا ئەڤێ ڤەکۆلینێ د هندێدایە، کو مانشێت ب خۆ بابەتەکێ گرنگێ ڕۆژنامەڤانییێیە و د زمانیدا و ب تایبەتی د زمانێ کوردیدا وەکو پێدڤی ڤەکۆلین ل سەر نەهاتییە کرن.

کەرەستێ ڤەکولینێ

د ئەڤێ ڤەکۆلینێدا دوو ژمارە ب شێوەکێ ڕەمەکی ژ ڕۆژنامەیێن (ئەڤرۆ) و (وار) هاتینە وەرگرتن، کو ژمارەیا ڕۆژناما (ئەڤرۆ)، ژمارەیا ئەوێ (1391)ە و ژمارەیا ڕۆژنامەیا (وار)، بریتییە ژ ژمارەیا (1048).

ڕێبازا ڤەکولینێ

ئەڤ ڤەکۆلینە ل دویف ڕێبازا (وەسفی، شیکاری) هاتییە ئەنجامدان.

پرسیارێن ڤەکولینێ

ئەڤ ڤەکۆلینە هەولددەت بەرسڤێ ل سەر ئەڤان پرسیاران بدەت :

أ. چ ڕەهەندێن پراگماتیکی د مانشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیاندا هەنە؟

ب. ئایا پێشگریمانێ پەیوەندییەکا ڕاستەوانە یان پێچەوانە ل گەل مانشێتی هەیە؟

ج. نەڕاستەوخۆیی د پەیام گەهاندنا ئەڤان ڕۆژنامەیاندا هەیە؟

د. نیشانکار چەوا د مانشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیاندا هاتینە بکارهینان؟

هـ. لادانێن واتایی د مانشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیاندا دهێنە دیتن؟

و. دارشتنا مانشێتێن ڕۆژنامەیان پەیوەندی ب پراگماتیکێڤە هەیە؟

المجلة الاكاديمية لجامعة نوروز
المجلد 7، العدد 2 (2018)
استلم البحث في 2018/4/2، قبل في 2018/4/21
ورقة بحث منتظمة نشرت في 2018/6/14
البريد الالكتروني للباحث : badraldeen.abdulkareem@gmail.com
حقوق الطبع والنشر © 2017 أسماء المؤلفين. هذه مقالة الوصول اليها مفتوح موزعة تحت رخصة المشاع الابداعي النسبي – CC BY-NC-ND 4.0

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

ر. ئەرێ دارشتن و قەبارێ مانشێتی دەلیڤێ درەخسینیت، کو ڕەهەندێن پراگماتیکی تێدا ڕەنگڤەبدەن؟

پشکێن ڤەکولینێ

ئەڤ ڤەکولینە ژبلی پێشەکی و ئەنجامان ژ دوو پشکان پێکدهێت. پشکا ئێکێ ب ناڤونیشانێ(مانشێت، دارشتن و ناڤەرۆك)،کو تێدا بەحسێ ئەڤان تەوەران هاتییە کرن : (مانشێت ژ لایێ چەمك و زاراڤیڤە)، (پێناسەیا مانشێتی)، (ئەرکێن مانشێتی)، (تایبەتمەندییێن زمانییێن مانشێتی)، (دارشتنا مانشێتی)، (مانشێت و ئازراندنا خواندەڤانی)، (پەیوەندییا مانشێتی ب ناڤەرۆکێڤە). پشکا دووێ ب ناڤونیشان : (پراگماتیك و مانشێتێن ڕۆژنامەڤانی)، کو ئەڤان تەوەران ب خوڤە دگریت : (ڕەهەندێ پراگماتیکییێ مانشێتێن ڕۆژنامەڤانی)، (هەلبژارتن و شێوازێ دارشتنا مانشێتی بۆ ڕۆژنامێ)، (گریمانەکرن د مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا)، (نەڕاستەوخۆییا واتایێ د مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا)، (لادان د مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا).

پشکا ئێکێ : مانشێت، دارشتن و ناڤەرۆك

1. مانشێت ژلایێ چەمك و زاراڤیڤە

مانشێت یان سەردێر بابەتەکێ گرنگە د بیاڤێ ڕۆژنامەڤانییێدا، چونکی خالا ڕاکێشانا خواندەڤانییە بۆ کرین و خواندنا ڕۆژنامە و گۆڤاران. پەیڤا مانشێت ژ زاراڤێ (Manchette) ێ فەرەنسی هاتییە وەرگرتن، کو ب واتایا سەرهچکێ کراسی دهێت(عەلی، 2015، 58). ئەڤێ پەیڤێ د زمانێ کوردیژیدا جهێ خۆ گرتییە و دهێتە بکارهینان، سەرەرای هەبوونا چەندین پەیڤ و زاراڤێن دی، وەك : (ناڤونیشان، سەردێر، سەربابەت، ناڤێ وتارێ... هتد)، کو بۆ هەمان مەبەست د زمانێ کوردیدا دهێنە بکارهینان. د زمانێ ئینگلیزیدا پەیڤێن (Banner، Caption،Headline) بۆ مانشێتی بکاردهێن. هەروەسا د زمانێ کوردیدا پەیڤێن کوردی. وەکو : (سەردێر، ناوی وتار، سەربابەت، مانشێت، سەردێری گەورە، سەر وتاری چەند ستوونی)ژێ بۆ مانشێتی دهێنە بکارهینان. هەروەسا د زمانێ عەرەبیدا هەرچەندە پەیڤا (العنوان) بەرامبەری پەیڤا مانشێت دهێتە بکارهینان، لێ ب بۆچوونا(دکتور عەبدولەتیف حەمزە)ی، کو دبێژیت : "ئەگەر مە بڤێت وەرگێرانەکا ڕاست و دروست و هویر بۆ پەیڤا مانشێت د زمانێ عەرەبیدا بکەین، ئەڤە پەیڤا (العنوان الدائری)یە، کو دگەلدا دگونجیت" (حمزە، 1958، 127).مانشێت ناڤونیشانێ هەر هەوال یان گوتار یان دەنگوباسەکییە د ڕۆژنامەیاندا و گەلەك گرنگی پێ دهێتەدان و ڕێك و ڕێباز و تەکنیکێن تایبەت ب خۆ هەنە و ژ هەمی لایەکێڤە کار ل سەر دهێتەکرن و هونەرێ خەملاندن و ڕازاندنەوەیا بەرپەرێن گۆڤار و ڕۆژنامەیانە.

2. پێناسەیا مانشێتی

هەمی ئەو بابەتێن، کو ل گۆڤار و ڕۆژنامەیاندا دهێنە بەلاڤکرن، ب مانشێت یان ناڤونیشانەکێ دهێنە دیارکرن، ژبلی کورتییا دەنگوباسان نەبیت، کو تایبەتمەندییا ئەوان یا دهندێدا، کو نابیت ناڤونیشان هەبیت، مانشێت جوداکرنا هەوالەکییە ژ ئێکێ دی و ب گشتی مانشێت یا تایبەتە ب ئەوان بابەتێن، کو د چاپەمەنی و ڕۆژنامەیاندا دهێنە بەلاڤکرن (نەژاد، - ، 95). گەلەك پێناسە بۆ مانشێتی یێن هاتینەکرن، چونکی ژبلی هندێ، کو مانشێت د بیاڤێ ڕۆژنامەڤانی و ڕاگەهاندنێدا تێگەهەکێ گرنگە، هەروەسا د زمانڤانییێژیدا ڤەکولین ل سەر دهێنە ئەنجامدان و ب گەلەك شێوازان هاتییە پێناسەکرن، کو ل خوارێ دێ ئاماژە ب هندەك ژ ئەوان پێناسەیان هێتە دان :

1. عەبدولەتیف ب ئەڤی ڕەنگی مانشێتی پێناسەدکەت : مانشێت پێکهاتییە ژ دێرەك یان چەند دێرەکان، کو ب ڕێکا مەزنکرنا پیتێن ئەوان هاتینە لێکدان، دکەڤیتە بەراهییا بابەت یان مژارەکا هەوالی و دبیتە پوختەیا ئەوی بابەتی یان هەوالی (حمزە، 1958، 129). واتە مانشێت ژلایێ دارشتن و ڤێسینێڤە ژ پارچێن دیێن دەقێ ڤێسای جیاوازە، ئەوژی ب ڕێکا مەزنکرن و تۆخکرن و ڕەنگکرنا ئەوێ ڕێنڤێسێ، یاکو مانشێت پێ هاتییە ڤێسین.

2. بێل ب ئەڤی ڕەنگی مانشێتی ددەتە پێناسەکرن : مانشێت بریتییە ژ ناڤونیشانێ هەوالێ ڤێسی ب پیتێن مەزن و ڕەنگی تۆخ. مانشێتی باش ئەو مانشێتە ئەوێ ژ هژمارەکا پەیڤان پێکدهێت، کو پوختە و کورتکریا ئەوێ ڕاپۆرتێیە ئەوا ژ 250 هەتا 500 پەیڤان پێکدهێت و مانشێت ل دوماهیکێ دهێتە ڤێسین، پشتی ژ ڤێسینا ڕاپۆرتێ تەواو دبین و دشیادایە بێژین کو مانشێت ژ زانیارییێن کورتکری هاتییە دارشتن(Bell،1991،158).

3. ئابادی ب ئەڤی ڕەنگی مانشێتی پێناسەدکەت : مانشێت پوختەیا گرنگترین مەبەستا ئەوی دەقییە، کو بۆ هاتییە دانان و ب شێوەیەکێ هویر و ڕوهن پێشکێشکرییت (ئابادی، 2005، 69).

4. ڤاندایك دبێژیت : مانشێت بریتییە ژ یەکەیەکا زمانییا سەر پشکە و ئەو کورتکەرا بابەتی هەمییە (Vandijk،2007،187).

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

5. توراو ب ئەڤی رەنگی پێناسەیا مانشێتی دکەت و دبێژیت : مانشێت ناڤونیشانەکە، کو ل سەر هەوالی دکەڤیت و خواندەڤانی بۆ بابەتی و گرنگییا ئەوی راکێشیت (Turow،2009،305). ژ ئەنجامێ ئەڤان هەمی پێناسەیێن ل سەری دشیاندایە بێژین : مانشێت بریتییە ژ چەند پەیڤەکان یان دێرەکێ یان چەند دێران، کو تێگەهێ سەرەکی یێ دەقێ هەوالییە و هەلگرێ پەیاما سەرەکییا ئەوییە و ب کورتی هاتییە دارشتن و هەلگرا واتایەکا فراوانا وتارەکێ یان هەوالەکییە و هەلبژارتنا سەرکەفتی یا مانشێتی، کاریگەری و ورووژاندنێ ل دەڤ خواندەڤانی دروستدکەت.

3. ئەرکێن مانشێتی

مانشێت ئێکەم تشتە خواندەڤان د رۆژنامە و گۆڤاراندا تێبینییا ئەوان بکەت، مانشێتی چەند ئەرکەك هەنە. وەکو :

1. مانشێت هاریکارییا خواندەڤانی دکەت، کو بریارێ بدەت، کا بەردەوام بیت ل سەر خواندنا وتارێ یان دەقی هەمییێ یان نە.

2. مانشێتێ سەرکەفتی خواندەڤانی رازیدکەت، کو وەخت و دەمێ خۆ بۆ خواندنا دەقی یان وتارێ تەرخانبکەت.

3. دڤێت مانشێت یێ سەرنجراکێش و راست بیت، هەروەسا یێ زەق و ب هۆش بهێتە دانان، چونکی مانشێت دبنە ئەگەر کرینا رۆژنامە و گۆڤاران.

4. دڤێت هەر مانشیتەك کورتکەرا ئەوی هەوالی بیت ئەوا د دویڤدا دهێت (Aggarwal،2006،101). چونکی ئەرکێ مانشێتی ئەوە ناڤەرۆکا هەوالی رەنگڤەبدەت.

5. هاریکارییێ دکەت بۆ دەستنیشانکرنا شێوازێ رۆژنامە و گۆڤارێ (عمر، 2014، 125).

4. تایبەتمەندییێن زمانییێن مانشێتی

زمان بەردەوام ئامرازێ پەیوەندیکرن و گەهاندنا د ناڤبەرا مرۆڤاندا بوویە، ئەڤجا چ ب رێکا ئاخڤتن و گوهداریکرنێ بیت، یان ب رێکا نڤێسین و خواندنێ بیت، رۆژنامەڤانی ژی ب ئێك ژ ئامرازێن پەیوەندیکرن و گەهاندنێ دهێتە هژمارتن، هەر ژ ئەوی دەمێ مرۆڤی نڤێسین زانی و هەتا نوکە، رۆژ بۆ رۆژێ بزاڤا رۆژنامەڤانییێ بەرەڤ پێشڤە چوو و رۆژنامە بوو زمانحالێ حکومەت و پارت و جڤاك و خەلکی و زمانژی وەك کەرەستەکێ سەرەکییێ بۆ دارشتن و نڤێسینا ئەڤی بیاڤی هاتە بکارهینان (خلیل، 2010، 3- 4). مانشێتێ رۆژنامەڤانی تایبەتمەندییێن خۆ د ئەوان کاودانان‌دا وەردگریت، ئەوێن تێدا پەیدا دبیت و گەشە دکەت، هەروەسا گرێدای سروشتێ ئەوی جڤاك و جەماوەرییە ئەوێ تێدا و هاریکارییا خواندەڤانی دکەت بۆ هەلبژارتنا بابەتی و بۆ تێرکرنا پێدڤییێن خواندەڤانییە، ژبەر هندێ مانشێتی هێزا راکێشانێ یا هەی (خلیل، 2010، 27). مانشێتی ژلایێ زمانیڤە چەندین تایبەتمەندیی هەنە و ل دەمێ نڤێسین و دارشتنا ئەویدا، دڤێت ئەڤ تایبەتمەندییێن زمانییێن مانشێتی بەرچاڤ بهێنە وەرگرتن، ل خوارێ دێ ئاماژە ب هندەك ژ گرنگترین ئەوان تایبەتمەندییان هێتەدان:

1. دڤێت د تێگەهێ مانشێتیدا گرنگترین راستییا رویدانا هەوالی بهێتە نیشاندان و زەقکرن.

2. پەیڤێن سادە و بێ ئالۆزی و ب کورتی بهێنە بکارهینان و پەیڤێن رەهوان و بەرنیاس بهێنە بکارهینان

3. دویرکەفتن ژ پەیڤێن نامۆ و درێژکرنێ.

4. رێگریکرن ژ پەیڤێن تێك ئالۆزیای و زێدەبێژی و بێ واتایی (سالم، 2014، 13). ئانکو دڤێت مانشێت یا روهن و راست بیت و دویربیت ژ شاشییێن واتایی.

5. مانشێت بشێت کاریگەرییەکا مەزن ل سەر خواندەڤانی بکەت.

6. دڤێت مانشێت یێ گونجای بیت بۆ ئەوی جە و بیاڤی تێدا کاردکەت.

7. دڤێت قەبارێ مانشێتی یێ گونجای بیت بۆ ئەوی رووبەرێ بۆ هاتییە بکارهینان (Aggarwal،2006،99).

8. مانشێتا بێ(کار) زۆرجاران دبیتە دروشم و نەشێت پەیامێ ب دروستی بگەهینیت.

9. نابیت مانشێت ب شێوەیێ پرسیاری بهێتە بکارهینان.

10. هەمان پەیڤ تێدا دووبارە نەبنەڤە (کەریمی، 2006، 73-74).

11. جەختکرن ل سەر دەربرینێن مانشێتی و بکارهینانا ئەوان زاراڤێن گونجای و رێکوپێك و مفادار بۆ گەهاندنا پەیاما مانشێتی.

12. پێشخستن و گرنگیدان ب کارێ بەردەوام د مانشێتیدا، داکو خواندەڤان وەسا هەست بکەت، کو یێ د ناڤ بابەتیدا و بابەت یێ گەرم و هەنوکەییە.

13. هەر پارچەك ژ مانشێتی ب یەکەیەکا زمانی دهێتە هژمارتن، لەوا دڤێت سەرنڤێسەری پاشخانەکا زمانییا باش هەبیت، هەتاکو بشێت مانشێتەکێ باش پێشکێشبکەت (حمزە، 1958، 130-131). دشیاندایە بهێتە گوتن، کو مانشێت پێکهاتەکا زمانی یا بژارە و ژێگرتییە و چەندین تایبەتمەندییێن خۆیێن زمانی هەنە و جودایە ژ هەر نڤێسینەکا دیبا ئاسایی و ئەگەر ئەڤ تایبەتمەندیێن زمانییێن مانشێتی نەهێنە بەرچاڤ وەرگرتن و پەیرەوکرن، دێ هینگێ مانشێت گرنگی و ئەرکێ خۆ

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

ژ دەستدەت و ئەوی ڕولی ناگێریت پێ بۆ هاتییە دارشتن.

5. دارشتنا مانشێتی : هەلبژارتن و ڕێزکرنا پەیڤ و کەرەستەیان

بێگومان دارشتنا مانشێتی پێدڤی ب هەلبژارتنا پەیڤێن گونجای و ژێکرتییە، هەروەسا چەوانییا ڕێزکرنا کەرەستە و پێکهاتێن زمانی و بکارهینانا تەکنیکێن جۆراوجۆر و بالکێش بۆ دارشتنا مانشێتی، کو ئەڤێ چەندێ پێدڤی ب هەوالنوسەکێ شارەزا یانژی سەرڤێسەرەکێ هشیار و شارەزا د بیاڤێ زمانیدا هەیە، چونکی دارشتنا مانشێتی کریارەکا ئاسایی نینە، بەلکو گەلەك گرنگ و هەستیارە و خالا ڕاکێشانا سەرنجا خواندەڤانییە بۆ خواندنا بابەتی. داکو مانشێت یێ کورت و پوخت بیت، پێدڤییە د چەند پەیڤەکاندا گرنگترین بابەتێ ڕویدانێ پێشکێش بکەت و ب کێمترین پەیڤ زورترین واتایێ ب بەخشیت و پێدڤی بکارهینانا پەیڤێن شرۆڤەکاری و ڕوهۆنکری د مانشێتیدا ناکەت، لێ کورتکرنا زاراڤان وەك (پ.د.ك) و (ی.ن.ك) یا گونجایە (نەژاد، - ، 97- 98). ب شێوەیەکێ گشتی د ڕۆژنامەیاندا شێوازێ ڤێسینا مانشێتان یێ جیاوازە و هەمی تایبەتمەندی و ناڤوبانگییا ڕۆژنامەیێ د مانشێتیدا ڕەنگڤە ددەت و ئەڤێن ل خوارێ چەند شێوازەکێن گشتینە، کو دڤێت هەمی ڕۆژنامە بۆ ڤێسینا مانشێتی پێگیرییێ پێ بکەن :

1. جەختی ل سەر دەربڕینێن مانشێتی بهێتەکرن و خۆ ژ هەمی ئەوان پەیڤ و دەستەواژەیێن، کو هیچ مفایەك تێدا نینە دویر بێخن.

2. سەپاندن وگرنگیدان ب کارێ نەبوری د دەربڕینێن مانشێتیدا، داکو خواندەڤان وەسا هەست بکەت، کو یێ د کەشێ بابەت و ڕویدانێدا دژیت.

3. دڤێت پەیڤ بۆ پێشکێشکرن و پێکڤەگرێدان و هێلێن گشتییێن ڤێسینا مانشێتی د گونجای بن (حمزە : 1958، 130- 131). زێدەباری ئەو خالێن ئاماژە پێ هاتییە دان، کو پێدڤییە د مانشێتیدا هەبن، دڤێت مانشێت ژ هندەك کێماسییان بهێتە دویر ئێخستن و ڤێسەر ئاگەهداری ئەڤان خالێن ل خوارێ بیت، ل دەمێ دارشتنا مانشێتیدا :

1. ناڤونیشانێن دناڤێتێکداچووی(متداخل).

2. بێ نرخی و بێ کەلکییا مەسەلێ.

3. کێمییا هویرکارییێن گرنگ.

4. ڤەگەڕاندنا ڕویدانان بۆ پاشڤە.

5. ب شاشی وەسفکرن (عەلی، 2004، 31-32).

6. کورتکرنا ڕستەیێ بهێتە کرن، ئەوژی ب ڕێکا لابرنا پەیڤێن کێمتر گرنگی هەین.

7. باشترە پەیڤێن هەڤواتایێن ناڤەرۆکێ د مانشێتیدا بهێنە ڤێسین (Friend etal،2005،153).

8. بەرچاڤوەرگرتنا خالبەندییێ.

9. تاکە هزرەك تێدا بهێتە دارشتن.

10. مانشێت ب بکەر نەدیاری بهێتە دارشتن.

11. ڕاستیێن سەرەکی د مانشێتیدا بهێتە دارشتن (Aggarwal،2006،101). هەلبژارتنا پەیڤ و کەرەستێن زمانی ب شێوازەکێ تازە و ب شارەزایی، دبیتە ئەگەرێ بهێزبوونا ناڤەرۆکا مانشێتی و گەهاندنا پەیام و مەبەستا گوتارێ، "لەو شوێنەی دا کە مانشێت بەسەر ماناکەیدا زاڵ دەبێت وشە و دەستەواژەکان، ڕۆڵێکی گرنگییان هەیە. ڕۆژنامەنووس ئەبێ شارەزای ئەو زمانە بێت کە پێی دەنووسێ و وشە نوێیەکان بناسێ و بزانێ لە کوێدا بەکاریان بێنێ"(کەریمی، 2006، 89). ب ئەڤێ چەندێ ژێ دیار دبیت، کو دارشتنا مانشێتی پروسەیەکا ڕێکوپێك و بەرنامە بۆ دارشتییە و ژلایێ سەرڤێسەر و دەستەکا ڤێسەران د ڕۆژنامەیاندا پلانا دارشتن و پێشکێشکرنێ دهێتە دانان و مانشێت بەری بگەهیتە خواندەڤانی دهێتە هەلسەنگاندن و پالاوتن و ل دویڤ و ڕێبازێن گونجای دهێتە ئامادەکرن و بۆ ئەڤێ چەندێژی بێگومان زمان وەکو کەرەستەکێ خاڤ، باشترین و گرنگترین ئامرازە بۆ دارشتن و گەهاندنا مانشێتی، هەر ژ هەلبژارتنا پەیڤ و ڕێزکرنا کەرەستان و هەتاکو مانشێت دبیتە ڕستەیەکا تەمام و پڕی واتا و هەلگرا پەیامی، ب ئەڤی شێوەیی مانشێت دێ بیتە هێزا ڕاکێشانا خواندەڤانی بۆ بابەتێن ڕۆژنامەیان.

6. مانشێت و ئازراندنا خواندەڤانی(ورووژاندن)

بالکێشان، سەرنجدان، ئازراندن یان ورووژاندنا خواندەڤان و جەماوەری و دروستکرنا ڕایا گشتی و ب دەستڤەهینانا هەست و سوز و ڕەزامەندی و لایەنگیریا خەلکی، ئارمانجا سەرەکی و ستراتیژی یا هەر ڕۆژنامە، گوڤار، بەلاڤۆك و هەر دەزگەهەکێ دیێ ڕاگەهاندنێیە، لەوا ژبۆ ئەڤێ ئارمانج و مەبەستێ ژی، هەردەم پلان و بەرنامە بۆ دارشتن و سیاسەتا ڕاکێشانا خواندەڤانی دهێتە دانان. "یەکەم پەیوەندی نێوان خوێنەر و ڕۆژنامە هەر لە ڕێگەی مانشێتەوە دائەمەزرێت، خوێنەر بە ڕوانینێکی کورت و خێرا بە سەر لاپەڕەی یەکەمدا بڕیار ئەدا کە بابەتەکە بخوێنێتەوە یان نا"(کەریمی، 2006، 73). واتە ئێکەم ویستگەهێ ئێککەهشتنا

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

خواندەڤان و ڕۆژنامەیان مانشێتە، ئەوژی ژبەر تایبەتمەندییێن مانشێتی و پێشکێشی و بەرچاڤییا ئەوی، ژلایێ ڕێنڤێس و ڕەنگ و قەبارەیڤە، لەوا ل دەسپێکێ چاڤێ هەر خواندەڤانەکی ل سەر مانشێتییە و هەر مانشێتە، کو بازارێ ڕۆژنامەیان گەرمدکەت، ئەڤەژی ئەگەر ئەو مانشێت و پەیاما ئەوی هەلگرتی شیانێن ئازراندنا خواندەڤانی تێدا هەبن، ئەڤە ژبلی هندێ، کو ئەو خواندەڤان بوو بکڕێ ڕۆژنامەیێ، هەروەسا دێ پەیاما مانشێتێژی کاریگەرییێ ل سەر دیتن و بۆچوونێن ئەوی دروستکەت. مانشێت تایبەتمەندییێن خۆ ژ ئەوان کاودانان وەردگریت، ئەوێن تێدا گەشە دکەت و پێشدکەڤیت و گرێدای سروشتێ کۆمەلگەها جەماوەرییە، کو ئەو کۆمەلگەهژی د ناڤ خۆدا ژ چەندین پێکهات و کۆمەلێن جودا جودا پێکهاتییە و هەر ل گەل پێشڤەچوونا بزاڤا ڕۆژنامەڤانییێ، مانشێت ژی وەك پێدڤییەك پتر گرنگی پێ هاتەدان، داکو ب ڕێکا مانشێتی خواندەڤان بابەتی ب خۆ هەلبژێت و ئەوا ئەوی دڤێت بخوینیت و زانیارییان ل سەر بویەر و ڕویدانان وەرگریت (عەلی، 2014، 12). ژبۆ هندێ، کو مانشێتی شیانا ئازراندن و وروژاندنا خواندەڤانی هەبیت، دڤێت د دارشتنا مانشێتیدا، شارەزایی و ئاگەهییێن باش ژلایێ ژێگرتنا بابەت و پەیڤ و کەرەستەیێن زمانی و تەکنیکێن نوی هەبن و مانشێت یێ زیندی، سەردەمی و پێشکەڤتی بیت. "ڕۆلی مانشێت، ڕاکێشانی سەرنجی خوێنەرە بەرەو لای خوێندنەوەی هەواڵ و ئەم ڕاکێشانە ئەبێ هەلگری هەندێ تایبەتمەندی وەکو سەرنج ڕاکێشان، تازەیی و تەبلیغ بێت. لێهاتووی لە بواری ئاشنایەتی لەگەل وشەکان و شێوازی نوسیندا کلیلی سەرکەوتنە لە مانشێت نوسیندا"(کەریمی، 2006، 89). لەوا مانشێت ب کەرەستێ ئازراندن، هشیارکرن، وروژاندن، ڕاکێشان و خالا سەرنج و گرنگ یا هەر ڕۆژنامەیەکێ دهێتە هژمارتن. هەروەسا مەبەست ژ وروژاندنا خواندەڤانی، دروستکرنا ڕایا گشتییە ل سەر مژار یان هەر بابەتەکی، ڕایا گشتی ئەو دەربڕینەیە، یاکو مەبەست ژێ دروستکرن و ب دەستڤەهینانا بۆچوون و ڕازیبوونا خەلکییە د هەر جڤاك و وەلاتەکیدا، ل سەر ئەوان بابەتێن، کو جهێ مشتومڕ و گەنگەشەیێنە، وەکو دیتن و بۆچوون و بیروباوەر (کمال، 2012، 21).

7. پەیوەندییا مانشێتی ب ناڤەرۆکێڤە

د ڕۆژنامەڤانییا نویدا، هەمی شیان بۆ دارشتنا مانشێتی دهێنە مەزاختن، ب تایبەتی ئەو ڕۆژنامەیێن ل باژێرێن مەزن دەردکەڤن، چونکی خەلکی دەمێ خواندنا هەمی گوتارا نڤێسی نینە، لەوما دڤێت مانشێت دەربڕینێ ژ ناڤەڕۆکا هەوالی بکەت و یا پێدڤی بگەهینیتە خواندەڤانی(حمزە، 1958، 126). واتە مانشێتی پەیوەندییەکا ڕاستەوخۆ و مۆکم ب ناڤەرۆکا هەوالێ نڤێسایڤە هەیە و پوختەیا گرنگترین ڕویدان و بابەتێن ناڤەرۆکا تێکستێ نڤێسایە و دڤێت مانشێت ڕەنگڤەدان و نیڤشکێ ڕامانا ناڤەرۆکێ بیت و بشێت سیبەرێ ل هەمی پێکهاتەیا ناڤەرۆکا بابەتی بکەت، چونکی(پوختەکرنا هەولی و نیشاندانا گرنگترین بابەتێ هەوالی و گەهاندنا هزرا سەرەکی، ژ ئەرکێن گرنگێن مانشێتینە) (خلیل، 2010، 27-28).هەر ژبەر هندێ ژی دارشتن و هەلبژارتنا مانشێتی د چەندین فلتەراندا دەربازدبیت، هەتا دهێتە پەسندکرن و پاشان پێشکێشکرن و بەلاڤکرن. مانشێت ژلایێ پێکهات و واتایا خۆڤە گرێدای ناڤەرۆکێیە و ژێگرتییا ناڤەرۆکێیە و ژێ ناهێتەجوداکرن. مانشێت نوینەراتییا ناڤەرۆکێ دکەت و کلیلا گەهاندنا کورتییا هەوالییە و خواندەڤانی ڕادکێشیتە هویرکارییێن بابەتی، کو د ناڤەرۆکێدا هەنە. مانشێت هەر ب خۆ هەوالە و دڤێت ل گەل شەرۆڤەکرنا هەوالی بگونجێت (نەژاد،- ، 100،99). ل ڤێرێ دیاردبیت، کو ژبلی ئەوێ پەیوەندییا دناڤبەرا مانشێت و ناڤەرۆکێ، مانشێت هەر ب خۆژی هەوالە و هەلگرێ پەیام و ناڤەرۆکا بابەتییە و گرنگی ب شرۆڤەکرنا ئەوی دهێتە دان، کەواتە مانشێت وەکی (کۆد)هکییە و هەلگرێ زانیاریێن چڕ و پڕە و ب ڤەکرنا ئەوی کودی، دێ زانیارییێن تێروتەسەل گەهنە خواندەڤانی.

8. هەلبژارتن و شێوازێ دارشتنا مانشێتی بۆ ڕۆژنامێ

ب شێوەیەکێ گشتی پەیکەرێ هەوالێ ڕۆژنامەڤانی بۆ سەر چار پشکان دابەشدبیت، ئەوژی : (مانشێت، پێشەکی، ناڤەرۆك و دوماهیك)ن (سالم، 2014، 12). ب ئەڤێ چەندێژی دیاردبیت، کو مانشێت ئێك ژ پێکهێنەرێن سەرەکی و گرنگێن هەوال و دەنگوباسێن ڕۆژنامەڤانییە و د هەر هەوالەکێ ڕۆژنامەڤانیدا هزر د هەلبژارنا مانشێتیدا دهێتەکرن و باشترین مانشێت بۆ ئەوی دەنگوباسێ د ناڤ ڕۆژنامەیاندا دهێتە هەلبژارتن، (پێدڤییە ل دەمێ نڤێسینا هەوالی، گرنگییەکا تایبەت ب دانان و هەلبژارتنا مانشێتی بهێتەدان، چونکی مانشێت و بەرچاڤکرنا ناڤەرۆکێ و ناڤێ نڤێسەری، ئەو سێ ڕەگەزەنە، کو سەرنجا خواندەڤانی بۆ لایێ ئەڤی هەوال و وتارێ ڕادکێشن) (رەحمان، 2010، 48). هندەك ڕۆژنامەنڤێس، پشتی نڤێسینا وتارا خۆ، مانشێتی بۆ هەلدبژێرن و هندەکژی هەر ل دەسپێکێ ناڤونیشانی هەلدبژێرن و پاشی وتارا خۆ دنڤێسن، بەلێ هەتا نوکە شێوازێ ئێکێ پتر پەسندترە و بکاردهێت، ب گشتی ڕۆژنامەنڤێس چەندین مانشێتان دنڤێسیت و پشتی

هزرکرنەکا باش، ئێکی ژێ هەلدبژێریت و گرنگەژی لەزاتی د هەلبژارتنا مانشێتیدا نەهێتەکرن، چونکی رەنگە ب هەبوونا ئێك پەیڤا شاش و نەگونجای د مانشێتیدا، سەرجەمێ وتارێ بێ بها بکەت و ژ گرنگیا ئەوێ گەلەك کێمبکەت، ب بۆچوونا رۆژنامەڤانێن سویدی، دڤێت مانشێت ژ پەیڤێن نێگەتیڤ و خراب یێ ڤالا بیت (سەپان، 2005، 117). پێدڤییە د هەلبژارتن و دارشتنا مانشێتیدا بۆ رۆژنامێ، ئەڤ خالە ب بەرچاڤ بهێنە وەرگرتن :

1. ناڤەکێ دیارێ د ناڤ هەوالیدا، وەك : (رویدان یان کەس و جە)بهێتە نڤیسین، ل گەل تێبینیکرنا بکارهینانا ناسناڤێ ئەوی کەسی.

2. راستی و ژمارە هەبن.

3. رویدان وەك خۆ بهێتە ڤەگوهاستن.

4. دەستپێکا مانشێتی کریار(کردار) بیت.

5. پێدڤییە مانشێت بەرسڤا ئێك ژ ئەڤان هەر شەش پرسیاران(کی، چ، کەنگی، کیڤە، بۆچی، چەوا)بدەت(کەرکووکی، 2008، 42-43). خالەکا دیبا گرنگ د دارشتنا مانشێتێن رۆژنامەڤانیدا دهێتە بەرچاڤوەرگرتن، ئەوژی بنەما و پرەنسیپێ ئابووریکرنێیە د زمانیدا(بنەمایێ ئابوریکرنێ د هەر دارشتنەکا زمانیدا، ئەڤێ چەندێ روهندکەت، کو پێدڤییە دارشتن ب کێمترین وزە بهێنە ئەنجامدان، ب ئەڤێ چەندێژی ئەو دارشتن یان نڤیسینێن، کو تێچوویا ئەوان کێمترە(ئانکو کێمترین پەیڤ و کەرەستێن زمانی بۆ هاتبنە بکارهینان) ل بارتر و پەسەندترن ژ ئەوێن، کو تێچوویا ئەوان پتر بیت) (رەسوول، 2014، 195).

پشکا دووێ : پراگماتیك و مانشێتێن رۆژنامەڤانی

1. رەهەندێ پراگماتیکیێ مانشێتێن رۆژنامەڤانی :

رۆژنامەڤانی ب گشتی، بۆ ب دەستڤەهینانا هندەك ئارمانجان و گەهشتن ب هندەك مەبەستێن تایبەت دهێتە بکارهینان، ئەڤجا ژبەرکو زمان ب هەمی پێکهاتێن خۆڤە(پەیڤ، کەرەستە و رستە...) بەرهەڤترین و باشترین ئالاڤە بۆ ئەڤێ مەبەستێ، لەوا ئەڤ فۆرمێن زمانی دبنە پێکهێنەرێن سەرەکیێن پەیاما رۆژنامەیێ، کو هەلگرێن واتا و رەهەندێن جۆراوجۆر و بەرفرەهن" واتە ئەو وشە و رستەیەی لە رۆژنامەنوسیدا بەکارئەهێنرێ... هەرگیز واتا بابەتییەکەی نابەخشێ، بەلکو واتایەکی قوڵتر و ئەفسانأوی تری هەیە" (میسری، 2009، 82). ئەڤجا د شیاندایە بهێتە گوتن، کو ئەو پەیڤ و رستەیێن د رۆژنامەیاندا دهێنە بکارهینان، جودا ژ واتایا خۆ یا بابەتی و فەرهەنگی(کو ئەڤە د سنوور و ئاستێ سیمانتیکیدایە) د هەمان دەمدا هەلگرێن واتایەکا نەراستەوخۆ و کویر و بەرفرەهن، کو ئەڤەژی سنوورێ کارکرنا ئاستێ پراگماتیکییە و نەخاسمە ئەڤ چەندە د مانشێتاندا زەقتر و دیارترە، چونکی مانشێت یێ کورت و پوخت و مەبەستدارە، لەوا هەردەم مانشێتێن رۆژنامەڤانی رەهەندەکێ پراگماتیکی هەیە و دبیتە ئێك ژ بوارێن بکارهینانا پراگماتیکێ(عەلی، 2014، 274). رولێ پراگماتیکی د فلتەرکرنا زانیاریان د راگەهاندنێدا، ل دویڤ بوارێن پراگماتیکێ د ئەوێ چەندێدایە، ل دەمێ فرێکەر زانیاری و مەبەستێن خۆ ل هەمی دەمان ب شێوەیەکێ راستەوخۆ دەرنەبریت، ژبەر بەرچاڤ وەرگرتنا هندەك هۆکارێن (سیاسی، کۆمەلایەتی و دەروونی...هتد) و وەرگری ژی دێ شیانێن تێگەهشتنا ئەوان زانیارییێن فلتەرکری هەبیت، ئەگەر پشت ب دەوروبەری و زانیارییێن کەسی و هەڤپشك ببەستیت(ئیسلام، 2014، 59). ب تایبەت د مانشێتێن رۆژنامەڤانیدا، ل دەمێ پەیام هەلگرێ رەهەندەکێ پراگماتیکی، وەکی : نەراستەوخۆیێا واتایی، لادان و پێشگریمانە... بیت، هەر ل دەسپێکێ نڤیسەر پێشبینییا هندێ دکەت، کو وەرگر ب هاریکاریا دەروبەری و رێککەڤتنا ئەوی جڤاکی و کاودانێن هەی، دێ شێت ل مەبەستا مانشێتی بگەهیت. مانشێت د هەوالیدا ب تنێ ئێك مەبەست و ئارمانج نینە، بەلکو چەند واتا هەنە(سەپان، 2005، 113). ئانکو مانشێت یێ پوخت و کورت و پڕ واتا و پەیامە و بۆ گەهشتنا واتایا هویرا مانشێتی، پێدڤی ب پراگماتیکێ هەیە و ئەڤەژی ب پشتبەستنا دەوربەری، ئەڤەژی دێ ل دویڤ هندێ گەڕیت : کا مانشێت بۆچی و کەنگی و کێ و بۆ کێ...هتد هاتییە نڤیسین. ل خوارێ دێ هەولدەین ب هینانا چەند نموونەیەکان ژ مانشێتان، رەهەندێ پراگماتیکیێ ئەوان دیاربکەین، ئەوژی ل دویڤ بوارێن پراگماتیکێ :

-" حکومەتا هەرێمێ دێ مووچێ هەیڤێن نیسان و گولانێ مەزێخیت" (رۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13).

أ. دەرکەڤتە

د ئەڤێ مانشێتیدا ئەڤ دەرکەڤتە هەنە :

1. مووچێ هەیڤێن نیسان و گولانێ هێشتا نەهاتینە مەزاختن.

2. ل هەرێما کوردستانێ قەیرانا پاشکەڤتن و نەمەزاختنا مووچەی هەیە.

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

ب. نیشانكار

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ نیشانكارە هەنە :

1. نیشانكارێ كەسی :

-حكومەتا هەرێمێ : ل جهێ كەسان هاتییە، ئانكو ئەو كەسێن حكومەتێ ب رێڤەدبن.

2. نیشانكارێ دەمی :

-دێ مەزێخیت : دەمێ نەبووریە.

-نیسان و گولان : هەیڤێن چار و پێنج.

ج. پێشگریمانە

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ پێشگریمانە هەنە :

1. حكومەتا هەرێمێ هەیە.

2. حكومەتا هەرێمێ بەرپرسە ژ مەزاختنا مووچەی.

د. كردەیێن ئاخڤتنێ

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ كردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

1. ئاگەهداركرن.

2. دلنیاییكرن.

3. دووپاتكرن.

- "پارێزگەها دهۆكێ دووڤچوونا ئەگەرێن هشكبوونا رووبارێ چەمانكێ دكەت"(رۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ی شوات، 2014).

أ. دەركەڤتە :

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ دەركەڤتە هەنە :

1. رووبارێ چەمانكێ هشكبوویە.

2. هشكبوونا رووبارێ چەمانكێ كاریگەری ل سەر ژیانا خەلكێ ئەوێ دەڤەرێ كریە.

ب. نیشانكار

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ نیشانكارە هەنە :

1. نیشانكارێ كەسی :

- پارێزگەها دهۆكێ : ل جهێ كەسان هاتییە، ئەوژی پارێزگار و جێگرێن ئەوینە.

2. نیشانكارێ دەمی :

-دكەت : دەمێ نەبوورێ نهۆیە.

ج. پێشگریمانە

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ پێشگریمانە هەنە :

1. پارێزگەها دهۆكێ هەیە.

2. ل دەڤەرا چەمانكێ رووبارەك هەیە، كو نهۆ هشكبوویە.

د. كردەیێن ئاخڤتنێ

ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ كردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

1. ئاگەهداركرن.

2. هەوالدان.

2. پێشگریمانە د مانشێتێن رۆژنامەڤانیدا :

مەبەست ژ پێشگریمانەیێ ئەو زانیارییێن هەڤپشكن د ناڤبەرا ئاخڤتنكەر و گوهداریدا و پێشوەخت ل دەڤ ئەوان دهێنە زانین و ژ ئەڤی رِوانگەهیڤە ئاخڤتنكەر پەیاما خۆ پێشكێشی گوهداری دكەت، كو ئەوا ئەو گریمانەیێ بۆ دكەت، ل دەڤ گوهداری یا ئاشنایە(الشنقیگی، 2016، 30). پێشگریمانە تێگەهەكێ پراگماتیكییە ئەوێ دەربڕینێ ب خۆڤە دگریت د ئەوی دەوروبەری تێدا بكاردهێت، ژ ئالییێ هێمایێن هەڤپشكڤە و یێن پێشوەخت ل دەڤ ئاخڤتنكەری و گوهداری ئاشنابن(شاهین، 2015، 20). پێشگریمانە د بنەرەتدا دهێتە هژمارتن ب مەرجەكێ گریمانەیی و ب ئەڤێ چەندێ بەرجەستەكرنا گوتنێ تەواودبیت. پێشگریمانە بەری هەر تشتەكێ مەرجە بۆ بكارهینانێ و دشیاندایە پێشگریمانە وەك ناڤەرۆك یان تشتەك د ناڤا واتایا گوتنێدا بهژمێرین و د شیاندایە ژ ئەڤی ئالیڤە دانێ ب هندێ بینین، كو پێشگریمانە تشتەكێ ناوێزەیە بۆ بكارهینانا گوتنێ(الحاج، 2015، 236). پێشگریمانە ژلایێ لۆجیكیڤە، بریتییە ژ هەبوونا پەیوەندییەكا رِاستی د ناڤبەرا دوو گوتناندا، یانژی هەلێنجان و پالاوتنا واتایەكییە ژ دەربڕینەكا دیاركری ژلایێ وەرگرێ ئەڤێ دەربڕین یان گوتنێڤە(دزەیی، 2014، 154-155). پشتی فرێكەر باخڤیت یان گوتنا خۆ پێشكێشبكەت، وەرگر(خواندەڤان)ب رێكا دەوروبەر و زانیارییێن هەڤپشك ب هەلێنجانا واتا پێشگریمانێ رادبیت. كەواتە دگەهینە ئەڤێ چەندێ، پێشگریمانەكرن هندەك زانیارییێن رِاست و ب دەستڤەهاتینە ژ دەربڕین و ڤێلسینان، كو ب شێوەیەكێ نەرِاستەوخۆ یان ڤەشارتی هاتینە گەهاندن و فرێكەر و وەرگر(خواندەڤان)ژی ل سەر ئەوان زانیاریان د رێكەڤتینە، ئەڤەژی ب رێكا زانیارییێن كەسی و دەوروبەر و كەتوارێ د

ناڤ ئەوی جڤاکیدا هەی ب دەستڤەدهێن و پێشگریمانەکرن ب تایبەتی د مانشێتێن رۆژنامەڤانیدا دبیتە خالا هەرە بهێز و ئێکە ژ ئەوان شەنگست و بنەمایێن، کو مانشێت ل سەر دهێتە دارشتن و دبیت چەندین پێشگریمانە د هەمان مانشێتدا بهێنە ئەنجامدان، چونکی مانشێت هەر ب خۆ رستەیەکا پوخت و کورتکرییە و ئەگەر ڤێنسەر پشت ب بنەمایێ پێشگریمانەیێ د دارشتنا مانشێتیدا نەبەستیت، رەنگە چ جاران نەشێت مانشێتەکێ گونجای و تەمام بنڤێسیت و دێ مانشێت گەلەك درێژ و بێزارکەر بیت و بهایێ خۆ دێ ژ دەستدەت و نەشێت سەرنجا خواندەڤانی بۆ گرنگترین رویدان و هەوالێن د ناڤا وتارێدا رابکێشت. ئانکو دگەهینە هندێ کو پەیوەندی د ناڤبەرا پێشگریمانە و مانشێتیدا پەیوەندییەکا راستەوانە نەکو پێچەوانەیە، چونکی هەر ئێك ژ پێشگریمانە و مانشێتی زانیارییان ب شێوەیەکێ پوخت و ڤەشارتی پێشکێشدکەن. ل خوارێ دێ چەندین مانشێتان وەرگرین، کو بنەمایێ پێشگریمانەیێ تێدا بەرجەستەبوویە :

-"فەلەستین پێنگاڤەکا دی نێزیکی دەولەتبوونێ دبیت" (رۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13).

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ پێشگریمانە هەنە :

-وەلاتەك ب ناڤێ فەلەستین هەیە.

-فەلەستین هێشتا نەبوویە دەولەت.

-بەری نوکەژی فەلەستینێ بزاڤکرینە ببیتە دەولەت.

-"کەس ژ گوندێ مە بەربژار نینە" (رۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13).

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ پێشگریمانە هەنە :

- ل گوندێن دی بەربژار هەنە.

-بەربژارکرن ل دویڤ بنەمایێ گوند و عەشیرەتێ دهێنە دیارکرن.

-پروسەیا هەلبژارتنان هەیە.

-"ئەمریکا دەست ب دەرخستنا پارتی و ئێکەتییێ ژ لیستا تیرۆرێ کر" (رۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13).

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ پێشگریمانە هەنە :

-ئەمریکا وەك وەلاتەکێ زلهێزێ جیهانێ هەیە.

-دوو حیزبێن کوردی ب ناڤێ (پارتی و ئێکەتی)هەنە.

-ئەمریکا بەری نوکە ئەڤ دوو حیزبە کربوونە د لیستا تیرۆرێدا.

-گوهۆرین د هەلویستێ ئەمریکادا بەرامبەر ئەڤان هەردوو حیزبان چێبوویە.

-پەیوەندییێن ئەمریکا و پارتی و ئێکەتییێ خۆش و بهێز بووینە.

- " وەزارەتا دارایی مۆلەتا خواندنا ب مووچە بۆ فەرمانبەران راگرت" (رۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ی شوات، 2014).

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ پێشگریمانە هەنە :

-وەزارەتا دارایی ل هەرێما کوردستانێ هەیە.

-بەری نوکە وەزارەتا دارایی مۆلەتا خواندنا ب مووچە ددا فەرمانبەران.

-بارێ دارایی و ئابووری یێ هەرێمێ باش نینە.

-" 400 خێزان ل کۆمەلگەها خەلیکان داخوازا بنگەهەکێ ساخلەمییێ دکەن" (رۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ی شوات، 2014).

د ئەڤی مانشێتیدا ئەڤ پێشگریمانە هەنە :

-کۆمەلگەهەك ب ناڤێ خەلیکان هەیە.

-د ئەڤێ کۆمەلگەهێدا 400 خێزان تێدا دژین.

-چ بنگەهێن ساخلەمییێ ل ئەڤێ کۆمەلگەهێ نینە.

د ئەڤان مانشێتاندا ئەڤ هەمی زانیاری و پێزانینە هاتینە پێشگریمانەکرن و هەلێنجان، بێیکو فریکەر(ڤێنسەر) ب شێوەیەکێ راستەوخۆ ئاماژێ ب هەمی ئەڤان زانیاری و داتایان بدەت، چونکی ڤێنسەر بەروەخت دزانیت، کو خواندەڤانی شیانێن پێشگریمانەکرنا ئەڤان پێزانینان د ئەڤان مانشێتاندا هەیە، بۆ نموونە دەمێ بەحسێ (بەربژێران) دکەت، دزانیت، کو ئەڤ دەستەواژەیە ب تنێ ل دەمێ هەلبژارتنان دهێنە بکارهینان، ژبەر هندێ پێدڤی ناکەت، جارەکا دی بەحسێ هەلبژارتنان ب گشتی بکەت، بەلکو دێ پەیاما مەبەست گەهینیت و هەر ب رێکا ئەوێ پەیاما کورتکری چەندین زانیارێن دیێن ڤەشارتی د مانشێتیدا دهێنە پێشگریمانەکرن.

3. نەراستەوخۆییا واتایی د مانشێتێن رۆژنامەڤانیدا :

نەراستەوخۆییا واتایی ئاستەکێ کویرە و گرانییەکێ دئێخیتە سەر مێشکی و پێدڤیی ب هزرکرنێ هەیە و واتایا دڤێرێدا هەی، ل پشت رستە و دەربڕینێیە. ئانکو دڤێرێدا ئازادییا دەربڕینی د ناڤا دەربڕین و رستەییدا ب دەستڤەناهێت، بەلکو زێدەکرنە ل سەر واتایا راستەوخۆ و حەرفی و ئەڤەژی ب رێکا دەوروبەری ب دەستڤە دهێت (عکاشە، 2013، 107-108). ئەڤەژی زێدەتر ژبەر مەبەستا هندێیە، داکو پتر

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

کاریگەرییێ ل سەر وەرگری(خواندەڤانی) بکەت. گەلەك ڕستە و دەستەواژە د بوارێ ڕاگەهاندنێدا هەنە، وەسفا بارودۆخی ناکەن، بەلکو زێدەتر ژ ئەرکەکی و ب شێوەیەکێ نەڕاستەخۆ دگەهینن و ئەڤ ئەرکەژی د کردەیێن ئاخڤتنێدا وەك : (نەڕازیبوون، گازندە، لێبورینخواستن، پاکانەکرن...هتد) دیاردبن (دزەیی، 2009، 111). کەواتە دەمێ دهێتە گوتن، بوارێ ڕاگەهاندنێ، بێگومان مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیژی ئێکە ژ بابەت و بیاڤێن گرنگ د ناڤ ڕاگەهاندنێدا و پتر ژ هەر بیاڤەکێ دی دشیاندایە، کو نەڕاستەوخۆییا واتایێ تێدا بەرجەستە ببیت، چونکی مانشێت ژ چەند دەستەواژە و ڕستەیەکێن کورت پێکهاتییە و یێ تژییە ژ واتا و ڕەهەندێن ڤەشارتی و نەڕاستەوخۆ، کو ژبەر چەند ئەگەر و مەبەستان ڤێسەرێ مانشێتی نەڤێت ب ڕاستەوخۆیی ئەوێ واتایێ بگەهینیت و د ناڤدارێ چەندین کردەیێن ئاخڤتنێ دهێنە دەستنیشانکرن و دەرئێخستن. کردەیێن ئاخڤتنێ ئێکە ژ بوارێن گرنگێن پراگماتیکێ و ل دەمێ دەستنیشانکرنا واتایا نەڕاستەوخۆییا هەر گوتن یان ڤێسین و دەربڕینەکێ دشیاندایە، کردەیا ئاخڤتنێژی تێدا بهێتە دیارکرن. بۆ نموونە ل خوارێ دێ ئاماژەیێ ب چەندین مانشێتان دەین، کو ب ڕێکا زانینا واتایا نەڕاستەوخۆ، چەندین کردەیێن جوراوجۆرێن ئاخڤتنێ تێدا هەنە و دهێنە دەستنیشانکرن :

- "ل سنۆرێن نێڤدەولەتی دەمێ هەبوونا ڕەوشەکا نە ئارام پێرابوون دهێنە کرن" (ڕۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13).

د ئەڤی مانشێتیدا، ئەڤ کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

- کردەیا ئاگەهدارکرنەڤە.
- کردەیا هۆشداری.

-"گازندێن وەلاتیان : باژێرڤانی نەشێت ئاریشا مە چارە بکەت" (ڕۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13).

د ئەڤی مانشێتیدا، ئەڤ کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

- کردەیا گازندەکرنێ.
- کردەیا نەڕازیبوونێ.
- کەدیا سەرسورمان و حێبەتیبوونێ.
- کردەیا توانجلێدانێ.

- "بلا حوکمەت چاڤێ خۆ بدەتە ڕەف و کوستەرێن فەڤیران"(ڕۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13).

د ئەڤی مانشێتیدا، ئەڤ کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

- کردەیا ئاگەهدارکرنەڤە.
- کردەیا گازندەکرنێ.
- کردەیا نەڕازیبوونێ.
- کردەیا داخوازییێ.
-کردەیا هەستدەربڕینێ

4. "تەیفور ژ نەتەوەیێن ئێکگرتی دخوازیت بڕیارەکێ ل دژی بەغدا دەربکەت"(ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ی شوات، 2014).

د ئەڤی مانشێتیدا، ئەڤ کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

- کردەیا ئاگەهدارکرنەڤە.
- کردەیا تاوانبارکرنێ.
- کردەیا داخوازییێ.

- "ئەشواق جاف بۆ وار : سیاسەتا مالکی وەك سیاسەتا سەدامی یا سالێن نۆتانە"(ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ی شوات، 2014).

د ئەڤی مانشێتیدا، ئەڤ کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

-کردەیا ئاگەهدارکرنەڤە.
- کردەیا تاوانبارکرنێ.
- کردەیا نەڕازیبوونێ.
-کردەیا گازندەکرنێ.
-کردەیا هەستدەربڕینێ

- "ئێکەتییا زانایێن ئاینی : نەدانا بودجەیێ هەرێمێ و مووچەیێ فەرمانبەران دژی هەموو ئاینێن ئاسمانییە"(ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ی شوات، 2014).

د ئەڤی مانشێتیدا، ئەڤ کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

- کردەیا ئاگەهدارکرنەڤە.
- کردەیا گازندەکرنێ.
- کردەیا تاوانبارکرنێ.

-کردەیا هەستدەربڕینێ.

- "وەرزش/ ئاخڤتنێن مانشێتی : جهێ پێکەنینێیە"(ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ێ شوات، 2014).

د ئەڤی مانشێتیدا، ئەڤ کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

-کردەیا توانجلێدانێ.

- کردەیا نەڕازیبوونێ.

- کردەیا سەرسۆرمانێ.

-کردەیا گازندەکرنێ.

-کردەیا هەستدەربڕینێ.

- "پاک ڕاگرتنا ددانان مرۆڤی ژ هەودانا گەهان دپارێزیت"(ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ێ شوات، 2014).

د ئەڤی مانشێتیدا، ئەڤ کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە :

-کردەیا ئاگەهدارکرنەڤە.

- کردەیا ئامۆژگاریکرنێ.

- کردەیا داخوازیێ.

د ئەڤان مانشێتێن ل سەریدا، ئەڤ هەمی کردەیێن ئاخڤتنێ هەنە، بێیکو ڤێسەر ب شێوەیەکێ ڕاستەوخۆ ئەوان دەربڕیت، ئەڤەژی دبیتە بەرجەستەبوون و دەرئێخستنا واتایا نەڕاستەوخۆیە د مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا، کو د ئاستێ پراگماتیکیدا و ب هاریکاریا کردەیێن ئاخڤتنێ هاتینە دەستنیشانکرن.

4. لادانێن واتایی د مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا :

لادانێن واتایی یان بەزاندنا بنەمایی هاریکاریێ، دەرکەفتەییێن ئاخڤتنێ ب دەستڤە دهینیت(أحمد،2012، 88). گەلەکجاران د زمانێ ڕاگەهاندنێدا، ژبۆ کاریگەرییەکا زێدەتر بنەمایێن هاریکاریێ دهێنە بەزاندن، ئەڤەژی ژلایێ : چەندی، چەوایی و شێواز...هتد دهێتە ب جهھینان (دزەیی، 2009، 121- 122). ژبەر هندێ (لادانێن واتایی، بەزاندن یان ڤاڕێبوونا واتایێ) د مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا هەیە. هەتاکو بنەمایێ هاریکاریێ بۆ شرۆڤەکرنا زمانی یا گونجای و ب مفا بیت، دڤێت لادانێن واتایی د ئەڤی بنەمایدا بهێنە بکارهینان. بنەمایێ هاریکاریێ دشێت د هەمان دەمدا بهێز نەبیت و دشێت بهێزژی بیت، ل ئەوی دەمی بهێزنابیت، ل دەمی بنەمایێ هاریکاریێ بهێتە بجهھینان و دێ بهێزبیت، ل دەمی لادانێن واتایی تێدا پەیدابیت، چونکی ب ئەڤی چەندێ کاریگەری و هەمی مەبەستا گەهاندنێ دهێتە زانین (أرنست، 2014، 180). هەروەسا لادانێن واتایی د بنەمایێ هاریکاریێدا دهێنە ئەنجامدان، چونکی هەمی دەمان د شیانا فریکەری یان ڤێسەریدا نینە، بنەمایێ هاریکاریێ ب جە بینیت، ئەڤجا ژبەر هەر ئەگەرەکێ هەبیت (عەلی، 2014 ، 178). لادان د مانشێتێن ڕۆژنامەڤانیدا، ئەوە ل دەمێ ڤێسەر مانشێتەکێ بنڤێسیت و ئامادەبکەت، کو هەلگرا چەندین واتایێن ڤەشارتی و نەڕاستەوخۆ بیت و ب هاریکاریا دەرکەفتەیان و پشتبەستنا دەوروبەری ئەڤ لادانێن واتایی دهێنە دەستنیشانکرن. هەر ل دەستپێکێ دەمێ خواندەڤان مانشێتی دخوینیت، لادانێن واتایی تێدا دیاردبن. وەکو د ئەڤان مانشێتاندا دیاردبیت :

- "جەمال بەرواری : مە هندەك تشت ل رادیۆیا بەغدا دکرن بەلکو ئێزگێ دەنگێ کوردستانا عێراقێ ژی نەدشیا بکت" (ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ێ شوات، 2014). د ئەڤی مانشێتیدا، لادان د بنەمایێ چەندیدا پەیدابوویە، کو پەیڤا (هندەك) دیار نینە ژلایێ هژماریڤە چەندە، ئانکو دانا بڕەیەکا دیارنەکری ب ڕێکا پەیڤا (هندەك). دیسان لادان د بنەمایێ چەوایی ژیدایە هەیە، ئەوژی نرخاندنا ئێزگێ کوردییە ل بەغدا. دیسان لادان د بنەمایێ شێواز ژیدا هەیە، چونکی درێژداری تێدا هەیە.

-"هندەك گۆتاربێژان مزگەفت یێن کرینە جهێ پرۆپاگندێ" (ڕۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13). د ئەڤی مانشێتیدا، لادانا بنەمایێ چەندی هەیە، ئەوژی دەمێ دهێتە گوتن : (هندەك گۆتاربێژان) دبیت ژلایێ هژماریڤە سێ بن و دبیت دەه ژی بن، یان پتر یان کێمتر ژی بن، کەواتە ئەڤ بنەمایە هاتییە لادان. دیسان لادان د بنەمایێ چەوایی ژیدا هەیە، چونکی پەیامەکە ب تاوانبارکرنا چەند گوتاربێژان.

-"دوو جەنەراڵێن ئەمریکی : پێدڤییە چەکێ ب مەرج بفرۆشینە ئیراقێ" (ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ێ شوات، 2014). د ئەڤی مانشێتیدا، لادان د بنەمایێ چەواییدا هەیە، ئەوژی ب ڕێکا کێمکرن و ژ هەژی نەدیتنا ئێراقێ، کو ب مەرج چەکی بفرۆشنێ.

-"حکومەتا داهاتی دێ یا سویر دبیت!" (ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ێ شوات، 2014).

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

د ئەڤێ مانشێتیدا، خواستن هەیە، خواستن ژێ دبێتە لادان د بنەماێ چەواییدا، ئەوژی ل دەمێ پەیڤا(سویر) بۆ حكومەتێ بكارهاتی، ئەڤەژی دبێتە خواستن و واتە حكومەتا داهاتی دێ یا ب ئاریشە بیت. دیسان ژ ڕەخەكێ دی ژێڤە لادان د بنەماێ چەواییدا پەیدابوویە، ئەوژی ب ڕێكا كێمكرنا حكومەتا داهاتی.

5. نیشكار د مانشێتێن ڕۆژنامەیاندا :

نیشانكار ئەو شێوەیێن ئاماژەپێكرنێە، ئەوێن ب دەوروبەرێ ئاخڤتنكەریڤە گرێداینە، ل گەل بەرچاڤوەرگرتنا جیاوازیێن بنەرەت د ناڤبەرا شێوەیێن ئاماژەپێكریدا یێن نێزیكی ئاخڤتنكەری بەرامبەر دەربڕینێن ئاماژەپێكری یێن دویر ژ ئەوی(أجعیگ، 2016، 204). نیشانكار بەشەكێ ژ باردۆخێ گوتنێ د چارچۆڤێ دەوروبەریدا، كو ئەڤەژی ساتا دەربڕینێ و بارێ جڤاكییێ ئاخڤتنكەری... ب خۆڤە دگریت.هەروەسا نیشانكار بەشەكێ ژ ڕویدانێن ئاخڤتنێ و د هەر زمانەكیدا ئەڤ نیشانكارە هەنە، كو بریتینە ژ پەیڤ و دەربڕینان و پشتبەستنەكا تەواو ب ئەوی دەوروبەری دكەن ئەوێن تێدا بكارهاتین و دشیاندا نینە بهێنە بەرهەمهینان یان ڕاڤەكرن دویر ژ دەوروبەری. ئەڤ نیشانكارە ئاماژەیێ ب پێكهاتێن دەوروبەرێ پەیوەندیكرنێ دكەن، ئەوژی بریتینە ژ ئاخڤتنكەر و گوهدار و دەمێ گوتنێ و جهێ ئەوی...هتد و نیشكار دابەشی ئەڤان جۆران دبن :

أ. نیشانكاری كەسی : ئەڤە ئاماژەیێ ب كەسی ددەت. وەكو : جهناڤان، ناڤان...هتد(امگوش، 2014، 19-20). لیڤنسن ل دۆر نیشانكارێن كەسی دبێژیت : ژبەر زەحمەتییا ڤەكۆلینا نیشانكارێن كەسی، ئەو بانگەوازییا پێشئێخستنا چارچۆڤێ تیۆری و پراكتیكی دكەت، كو ڤەكۆلینا نیشانكارێن كەسی ل دەمێ دانوستاندنێ یا تایبەت بیت ب گرێدانا ئەوان ب ڕۆل گوهۆڕینێڤە (. (levinson،1997 ، 68ئانكو ژ ئەنجامێ ڕۆل گوهۆڕینا كەسان، نیشانكارێن كەسی ژێ دهێنە دیاركرن. وەكو :

- "مالكی داخوازا وەزیرێن كورد رەتكرەڤە و هەرێم هۆشداریێ ددەت" (ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ی شوات، 2014).

د ئەڤێ مانشێتیدا ئەڤ نیشانكارێ كەسی هەیە :

-مالكی : مەبەست پێ سەرۆكێ وەزیرێن عیراقێ بوو ل ئەوی سەردەمی.

ب-نیشانكاری دەمی : ئەڤە ئاماژەیێ ب دەمی ددەت و ئەڤە دەمێ ڕویدانێ دیاردكەن.وەكو :

-شارەزایەكێ ئابووری : هەبوونا بودجا خێزانی د قەیرانێن ئابووری دا گرنگە" (ڕۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێكشەمب 2014/4/13).

د ئەڤێ مانشێتیدا، ئەڤ نیشانكارێ دەمی هەیە :

-د قەیرانێن ئابووری دا : نەبەست پێ ئەو قەیرانا ل 2014 پەیدابووی، كو هەتا نهۆ ژی بەردەوامە.

ج. نیشانكاری جهی : ئەڤە ئاماژەیێ ب ئەوان جهان ددەت، كو ب ڕێكا ڕاڤەكرنێ جهێ ئاخڤتنێ دهێتە زانین. وەكو :

- "چار دەڤەرێن نوو یێن پێشەسازی دێ ل دهۆكێ هێنە چێكرن" (ڕۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێكشەمب 2014/4/13).

د ئەڤێ مانشێتیدا، ئەڤ نیشانكارێ جهی هەیە :

-ل دهۆكێ : پارێزگەهەكا كوردییە ل كوردستانا عیراقێ.

د-نیشانكاری جڤاكی : ئەڤە ئاماژەیێ ب پەیوەندییێن جڤاكی د ناڤبەرا ئاخڤتنكەری و گوهداریدا ددەن، ئەڤجا چ ئەو پەیوەندی فەرمی بن یان یێن گەرم و گول بن یان بەرۆڤاژی و هەر پلەیەكا دییا پەیوەندیێ ب خۆڤە دگریت(امگوش، 2014 ،20). وەكو :

- "تیرۆرستەكی هەڤالێ خوە كوشت" (ڕۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێكشەمب 2014/4/13).

د ئەڤێ مانشێتیدا ئەڤ نیشانكارێن جڤاكی هەنە

-تیرۆست، هەڤال : ئەڤ هەر دوو نیشانكاە ئاماژەیێ ب پەیوەندییێن جڤاكییێن باش و خراب ددەن، كو (هەڤال) باشییێ ڕادگەهینیت و (تیرۆرست) خرابییێ دگەهینیت.

6. پەیوەندییا دارشتنا مانشێتێ ڕۆژنامەڤانی ب پراگماتیكێڤە :

گەلەك جاران دارشتن و ڤەبارێ ڤەهاندنا مانشێتی پەیوەندی ب پراگماتیكێڤە هەیە، چونكی ڤەباره و تەكتیكا ڤەهاندنا مانشێتی كاریگەرییێ ل سەر خواندەڤانی دكەت و سەرەنجا ئەوی بۆ خۆ ڕادكێشیت و وە ل خواندەڤانی دكەت كو ئەوی مانشێتی بخوینیت و پێ كاریگەر ببیت. ئەڤجا ئەڤ تەكتیكا ڤەهاندن و ڤەبارێ مانشێتی دووجار وە ل خواندەڤانی دكەت، كو ب ئەوی مانشێتی كاریگەر ببیت، چونكی ژلایەكیڤە مانشێت ب خۆ ب زمانەكێ سادە و كورت و پڕ واتا هاتییە ڤەهاندن و ئەڤێ ب خۆ پەیوەندی ب پراگماتیكێڤە هەیە، چونكی گەلەك واتا ل پشت مانشێتی

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

هەنە و دەلیڤە بۆ گوهدارى دهێلیت، ڕاڤەکرنێن ژێکجودا ژێ ببەت و پێ کاریگەر ببیت و ژلایەکێ دیڤە ڤەباره و تەکتیکا ڤەهاندنا مانشێتێ، خواندەڤانی بۆ خۆ ڕادکێشیت و وە لێ دکەت زێدەتر ب مانشێتی کاریگەرببیت و پێڤە بهێتە گرێدان. ب تایبەتی ئەو مانشێتێن ب شێوەێ سێگۆشەیی یان ب شێوەێ چەند ڕێزى...هتد هاتینە ڤەهاندن. وەکو :

-"روسیا یاریەکا

مەترسیدار

دکەت" (ڕۆژناما ئەڤرۆ : ژ(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13).

ئەڤ مانشێتە ب شێوەێ سێگۆشەیی ژ مەزنتر بۆ بچویك هاتییە ڤەهاندن.

-" 41،4% ژ خەلکێ

دهـۆکێ کارتێن

دەنگدانێ وەرگرتینە" (ڕۆژناما وار : ژ(1048، پێنجشەمب، 27ی شوات، 2014).

ئەڤ مانشێتێ ب شێوەێ چەند ڕێزى هاتییە ڤەهاندن.

ئەنجام

پشتی ڤەکۆلینا مە ب دوماهیك هاتى، ئەم گەهشتینە ئەڤان ئەنجامێن ل خوارێ دیارکرى :

1. دەرکەڤتە، نیشانکار، گرێمانێن پێشەکێ، کردەیێن ئاخڤتنێ د مانشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیاندا هەنە.

2. پەیوەندى د ناڤبەرا پێشگریمانە و مانشێتیدا، پەیوەندییەکا ڕاستەوانەیە، چونکی هەر دوو زانیارییان ب شێوەکێ ڤەشارتی پێشکێشدکەن.

3. نەڕاستەوخۆیی د پەیام گەهاندنا ئەڤان ڕۆژنامەیاندا دهێتە دیتن، ب مەبەستا ئەنجامدانا پتر کاریگەرییێ ل دەڤ خواندەڤانى، کو ب ڕێکا کردەیێن. وەکو : (ئاگەهدارکرن، هەستدەربڕین، گازندەکرن، تاوانبارکرن، توانجلێدان، نەڕازیبوون، سەرسورمانێ، هۆشدارى، داخوازى) ئەڤ کارە دهێتە ئەنجامدان.

4. نیشانکار ب هەمى جۆرێن خۆڤە : کەسى، دەمى، جهى و جڤاکى د ماشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیاندا هەنە.

5. لادانێن واتایی د مانشێتێن ئەڤان ڕۆژنامەیاندا د بنەمایێ چەندى و چەوایى و شێوازیدا ڕویددەن.

6. دارشتنا مانشێتی پەیوەندى ب پراگماتیکێڤە هەیە، چونکی تەکتیکا ڤەهاندنا مانشێتی کاریگەرییێ ل سەر خواندەڤانى دکەت و سەرەنجا ئەوى بۆ خۆ ڕادکێشیت و وە ل خواندەڤانى دکەت کو ئەوى مانشێتی بخوینیت و پێ کاریگەر ببیت.

7. ڤەباره و دارشتنا مانشێتی دەلیڤێ درەخسینیت، هەمى ڕەهەندێن پراگماتیکێ تێدا ڕەنگڤە بدەن.

لیستا ژێدەران

أ. ب زمانێ کوردى

1. ئابادى، ڕەزا حاجى، (2005)، دەروازەى ڕۆژنامەنووسى(وەرگێرانى : کارزان محەمەد)، دەزگاى چاپ و پەخشى سەردەم، سلێمانى.

2. ئیسلام، (2014)، ئەرشەد شوکرى، پراگماتیك و فلتەرکرنا زانیارییان د ڕاگەهاندنێدا، ناما ماستەرێ، زانکۆیا زاخۆ

3. دزەیى، (2014)، عەبدولواحید موشیر ، زانستى پراگماتیك، چاپى دووەم، ناوەندى ئاوێر بۆ چاپ و بلاوکردنەوە، هەولێر.

4. ـــــــــــ، (2009) ، کاریگەرى دەرونى لە بوارى راگەیاندندا، چاپى یەکەم، چاپخانەى ئاراس، هەولێر.

5. ڕەسوول، سەلاح حەوێز، (2014)، پرەنسیپى بە ئابوریکردن لە زمانى کوردیدا، چاپخانەى حاجى هاشم، هەولێر

6. سەپان، (2005)، مەغدید، ژانرەکانى ڕۆژنامەوانى و مێژووى چاپخانە 1450- 1500، چاپى یەکەم، چاپخانەى وەزارەتى پەروەردە.

7. عەلى، شێرزاد سەبرى، (2014)، پراگماتیك، چاپخانا حاجى هاشم، هەولێر، لە بلاوکراوەکانى ئەکادیمیاى کوردستان.

8. ـــــــــــ، (2015)، واتایا بابەتى د مانشیتین رۆژنامەیاندا، رۆژنامەیا (وار) وەك نموونە، گۆڤارا زانکۆیا دهۆك، پەربەندا(18)، ژ(1).

9. عەلى ، کاروان ، (2004)، هونەرى رۆژنامەنووسى، چاپى یەکەم، چاپخانە و ئوفسێتى بەدرخان، سلێمانى.

10. کەرکووکى، حەبیب، (2008)، هونەرى رۆژنامەنوسى(وەرگێرانى: سەمیرە ئەحمەد)، چاپى یەکەم، چاپخانەى خانى، دهوك.

11. کەریمى، بەختیار ، (2006)، بەرەو رۆژنامەوانى مودێرن، چاپى یەکەم، چاپخانەى وەزارەتى پەروەردە.

12. میسرى، محمد دلێر امین، (2009)، زمانى شیعر و زمانى ڕۆژنامەنووسیى، گۆڤارى زانکۆى سلێمانى، ژ(26)، تەموزى.

13. نەژاد، کازمى موعتەمەد، رۆژنامەگەرى(وەرگێرانى : مەجید ساڵح عەزیز)، کوردستان نێت(Kurdistan net).

ب. ب زمانێ عەرەبى

1. أجعیط، نورالدین، (2016)، الوقائف التداولیه للتخاطب السیاسی و أبعادها الحجاجیة، الطبعة الاولى، الناشر : عالم الکتب الحدیپ للنشر و التوزیع، أربد-الاردن.

2. أحمد، سامی شهاب، (2012)، التداولیة و صلتها باللسانیات البنیویة و السیمیائیة من کتاب: التداولیة فی البحث االغوي و النقدي، الطبعه الاولى، الناشر : مؤسسة السیاب، لندن.

3. ارنست، بیتر، (2014)، علم اللغه البراجماتی، الاسس-التکبیقات-المشکلات، ترجمه : سعید حسن البحیری، الگبعه الاولى، مکتبه زهور الشرق، القاهره.

4. الحاج، ذهبیة حمو، (2015)، التداولیة و استراتیجیه التواصل، الطبعة الاولى، رؤیة للنشر و التوزیع، القاهرة.

5. الشنقیطی، خدیجة محفوظ محمد، (2016)، المنحى التداولي فی التراث اللغوي، الامر و الاستفهام نموذجین، الطبعة الاولى، الناشر : عالم الکتب الحدیث للنشر و التوزیع، اربد-الاردن.

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237

6. امطوش، محمد، (2014)، التداولية، مقربات فى المفهوم و التاصيل ، الطبعه الاولى، دار نيبور للطباعة و النشر و التوزيع، الديوانية- العراق.

7. حمزه، عبداللطيف، (1958) : المدخل فى فن التحرير الصحفى، الطبعه الثانيه، دار الفكر العربى، القاهيرة.

8. خليل، لؤي، (2010) : الإعلام الصحفي، الطبعة الاولى، دار أسامه للنشر و التوزيع، عمان 9. الاردن.

10. سالم، محمد سامى صبري، (2014) ، ماده الخبر الصحفي – قسم الاعلام التربوي – كلية التربية النوعية – جامعه دمياط.

11. شاهين، أحمد فهد صالح، (2015)، النظرية التداولية و اثرها فى الدراسات النحوية المعاصرة، الطبعة الاولى، عالم الكتب الحديث للنشر و التوزيع، الطبعه الاولى، اربد-الاردن.

12. عكاشة، محمود، (2013)، النظرية البراجماتية اللسانية، الطبعه الاولى، مكتبه الاداب، القاهرة.

13. عمر، هاوزين، (2014)، المقالة الصحفية، اتجاهات – بناو و لغة، الطبعه الاولى، الناشر : دار المنهل اللبنانى، بيروت.

14. كمال، محمد مصطفى، (2012)، الإعلام الدولى و الرأى العام، الطبعه الاولى، دار المنهل اللبنانى، بيروت.

ج. ب زمانێ ئینگلیزی

1. Aggarwal،V.B(2006).

Essential for practical Jornalisim.Nawdelhi concept.

2. Bell، A(1991). The Language of News media. Oxford. Blackwell.

3. Friend،C.، Ctiallenger، & McAdams Lc.c(2005). Contemporaam Editiry. 2nd. Newyork. McGraw-Hill.

4. Levinson.S.C، Pragmatics، Campridg، Campridge University Press، 1997.

5. Turow،J (2009). Media Today : An introduction to Mass communication.3red. Newyourk.Routledge.

6. Van Dijk، T.A(2007). Didscourse studies. London : Sage.

د. رۆژنامە

1. رۆژناما ئەڤرۆ : ژمارە(1391)، ئێکشەمب 2014/4/13، دهۆك.

2. رۆژناما وار : ژمارە(1048)، پێنجشەمب، 27ى شوات، 2014، دهۆك.

doi : 10.25007/ajnu.v7n2a237